

Dar al doilea?

Dar al treilea? Dar...?

VIRGIL MUNTEANU

Cum se numește primul pămîntean care a pășit pe lună? Armstrong. Dar al doilea?

Cine a traversat cel dintîi Atlanticul în zbor? Lindbergh. Și cine a urmat?

Cine este campioană mondială de fotbal? Argentina. Dar cine este vicecampioană?

Care este cel mai înalt pisc din țara noastră? Moldoveanu. Dar care este al doilea?

Cum se numește cel dintîi interpret al lui Hamlet în limba română? Pascaly. Dar al doilea?

Care este, în principiu, prima scenă a țărilor? Teatrul Național. Dar a doua?

Joaca, dacă e o joacă, poate continua la nesfîrșit. Se pot aborda toate domeniile vieții. Rezultatul va fi același. Invariabil, același. Ne oprim sus, la vârful piramidei, la fruntea ierarhiei. Pe cel dintîi, pe cel mai brav, pe cel mai rezistent, pe cel mai norocos, cîteodată, îi ținem minte. Pe ceilalți, îi uităm. Sau, nu-i luăm în seamă. Totuna.

Ce poate fi rău în asta? Nimic. Nu aduc, nimănu, nici o vină. Cu atît mai puțin în zilele noastre, în secolul nostru atît de inteligent, cum spunea cineva, și atît de bogat în fapte, evenimente și oameni mari. În fața bombardamentului informațional, memoria noastră își ia măsurile ei de apărare. Nu de apărare pasivă. Inteligența ne ajută să ne apărăm activ. Înregistram tot, cu toate simțurile, prin toți porii ființei noastre. Și, în vreme ce noi mergem mai

departe, memoria se apucă frumușel de treabă: cumpănește, triază, selecționează, pune ce-i este de folos în sertărașe, iar restul, aruncă. Uităm. Uităm cine a fost al doilea, al treilea și așa mai departe. Uităm ceea ce e fără importanță, uităm ceea ce e fără semnificație, uităm ceea ce e secundar.

E firesc? Da. Dar e și drept?

Încep să mă îndoiesc. E drept să-l uităm pe al doilea, care nu e primul, dar e cel dintîi dintre toți aceia care-i urmează primului? Sau, pe al treilea, care, iarăși, e cel dintîi după primii doi? Să fii al treilea, al patrulea, al... înseamnă să fii printre cei dintîi dintr-un șir fără sfîrșit.

Sînt multe domenii în care, ierarhizînd, nu riscăm să greșim. Pele a fost cel mai bun în fotbal. Borg a fost cel dintîi în tenis. Cutare fluviu e cel mai lung din lume. Cutare planetă e cea mai mare din sistemul solar, cutare felină, cea mai iute de picior. Dar care e cea mai frumoasă femeie? Cel mai deștept copil? Cea mai bună carte?

În domeniul teatrului, lucrurile sînt și mai complicate. Las la o parte faptul că nu slujește la nimic să spui despre cutare că e cel mai bun regizor, despre un actor, că este cel dintîi în generația lui, și tot așa. În acest domeniu, ierarhiile sînt deosebit de fragile și lesne schimbătoare. O scară a valorilor a existat, există și va exista întotdeauna, deși, iarăși trebuie s-o spun, mă îndoiesc sincer că ea se clădește pe cri-

teriile obiectivității maxime. Nu orice talent, oricît de mare, este unanim recunoscut, nu orice talent are condițiile necesare și întilnește clipa potrivită să se afirme. Factorii subiecțivi, ca și hazardul, își joacă rolul în aceste cazuri. Dar nu despre asta este vorba. Vreau să spun că, în munca noastră de comentatori ai teatrului, privim atent către protagoniști, examinăm, după puterile noastre, evoluția lor scenică, o apreciem, mă rog, și, din rutină, din prejudecată, din stinghie, din cine mai știe cite alte motive, trecem ușor cu vederea pe cei care intră în cealaltă categorie, pe cei care sînt al doilea, al treilea, al patrulea și așa mai departe.

Cum să mă fac bine înțeles? În teatru sînt roluri principale și roluri secundare. Totodată, teatrul este o artă colectivă; fără sprijinul interpreților rolurilor secundare, interpreții rolurilor principale n-ar izbuti mare lucru. Și totuși, chiar dacă protagoniștii nu ne plac peste măsură, chiar dacă prestația lor rămîne fără acoperire pe planul calității, îi discutăm pe larg, expediînd în două vorbe pe cei din planul al doilea, chiar dacă sînt foarte buni.

Cum să mă fac și mai bine înțeles? În filmul lui Zeffirelli, ca să mergem la un exemplu mai îndepărtat, Romeo și Julieta erau interpretați foarte bine, de doi tineri actori despre care s-a vorbit mult, și al căror nume l-am uitat. Dar, ce ar fi fost filmul fără John Mc Energy, interpretul lui Mercutio?